

A close-up photograph of a pig's face on the left and a chicken's head on the right, separated by a diagonal line. The pig is light pink with large ears, and the chicken is white with a red comb. The background is a mix of blue and orange.

Ulkoiluun liittyvät tautiriskit ja niiden hallinta siipikarjatilolla

ELL Kati Näsärö, Suojaa SiKana –hanke

Siipikarjan ulkoilu ja tautisuojaus –webinaari 14.6.2022

Miksi ulkoilu lisää tautiriskejä?

- Kasvatusympäristö ei ole yhtä suljettu
  - Kontaktit luonnonlintuihin ja jyrsoihin
- Suora kontakti maaperään

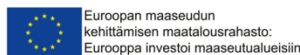
Kuva: DavaFoods

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

Tautisuojaus ulkoilevalla siipikarjalla hyvin tärkeää

- Hyvät olosuhteet monien taudinaiheuttajien leviämislle
- Hyvät olosuhteet monien taudinaiheuttajien säilymiselle
- Tautien saneeraaminen vaikeampaa ja kallista

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

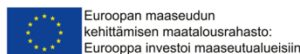

Suojaa
SiKana

Ulkoiluun liittyviä tautiriskejä

- Lintuinfluenssa
- Newcastle'n tauti
- Mustapäätauti
- Suolinkaiset
- Salmonella
- Sikaruusu
- Pasteurelloosi
- Kampylobakteeri

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

Suojaa
Sikana

Lintuinfluenssa

- Influenssa A-virus
- Tarttuu herkästi linnusta toiseen, suoraan ja välillisesti
- Sairastunut lintu erittää virusta kaikissa eritteissä
- Korkeapatogeeninen lintuinfluenssa A-luokan eläintauti
  - Hävitetään siipikarjasta lakisääteisesti

LINTUINFLUENSSA

- itämisaika on yleensä 3–5 vuorokautta
- todetaan lintuja tutkimalla, ei pelkän oirekuvan perusteella

Oireita:

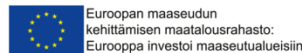
- Äkillinen kuolleisuuden nousu
- Apaattisuus, alakuloisuus, äänettömyys
- Kyyhöttäminen, sulkien pörröttäminen ja pään roikottaminen
- Ruokahaluttomuus
- Muninnan lasku tai loppuminen, epänormaalit munat
- Pään alueen turvotus ja jalkojen turvotus ja sinerrys
- Hengitystieoireet
- Ripuli
- Keskushermosto-oireet (kouristukset, halvaantumiset, asentovirheet ja epänormaalit liikkeet)

Taudin eteneminen voi olla erittäin nopeaa, jolloin ei välttämättä ehditä havaita mitään oireita ennen lintujen menehtymistä.

Lintuinfluenssatartuntaa on aina epäiltävä jos

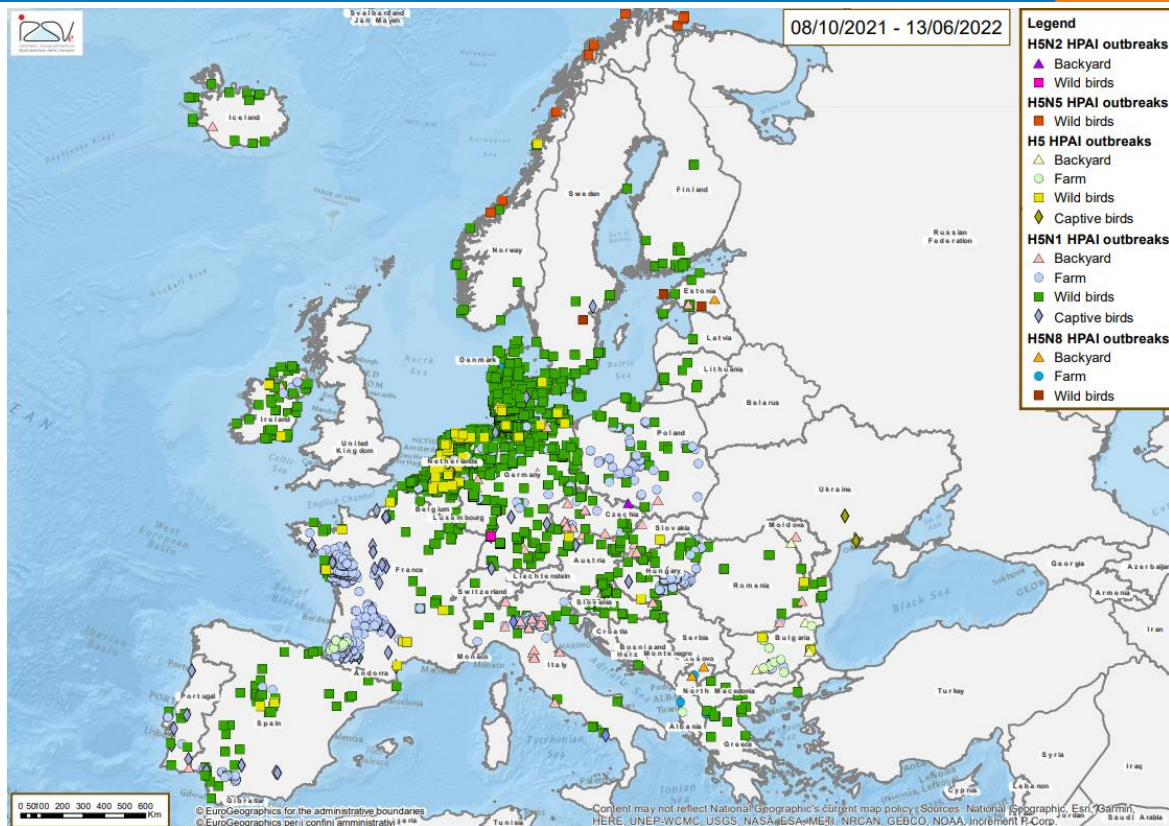
1. rehun ja veden kulutus pienenee yli 20 %
2. munantuotanto laskee yli 5 % yli kahden päivän ajaksi
3. kuolleisuusaste nousee yli 3 % viikossa

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

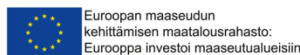
Suojaa
Sikana

HPAI- tapaukset 8.10.21- 13.6.22

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

Suojaa
Siikana

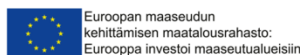
Todetut lintuinfluenssatapaukset (HPAI) Suomessa vuonna 2022:

Tapausnumero	Toteamis-päivä	Taudin esiintymispaikka	Lintulaji	Lintuinfluenssa
10	3.6.2022	Espoo	merimetso	korkeapatogeeninen H5N1
9	27.5.2022	Kirkkonummi	merimetso	korkeapatogeeninen H5N1
8	20.5.2022	Salo	laulujoutsen	korkeapatogeeninen H5N1
7	20.5.2022	Kajaani	sinisorsa	korkeapatogeeninen H5N1
6	3.5.2022	Parainen	valkuposkihanhi	korkeapatogeeninen H5N1
5	26.4.2022	Kajaani	laulujoutsen	korkeapatogeeninen H5N1
4	11.4.2022	Ulvila	laulujoutsen	korkeapatogeeninen H5N1
3	25.3.2022	Riihimäki	naakka	korkeapatogeeninen H5N1
2	25.3.2022	Espoo	kanahaukka	korkeapatogeeninen H5N1
1	26.1.2022	Helsinki	sinisorsa	korkeapatogeeninen H5N1

RUOKAVIRASTO
Livsmedelsverket • Finnish Food Authority

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

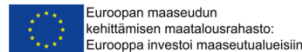

**Suojaa
Sikana**

Newcastlen tauti

- Aiheuttaja korkeapatogeeninen paramykso-1-virus (PMV-1)
- Yksi vakavimmista siipikarjan sairauksista
  - Oireet vaihtelevat muninnanlaskusta 90 % kuolleisuuteen
- Kaikki lintulajit voivat sairastua, kalkkunoilla hieman parempi vastustuskyky kuin kanoilla
- Todettu Suomessa viimeksi siipikarjalla vuonna 2004, mutta puluissa vuonna 2021
- A-luokan eläintauti
- Useissa EU-maissa siipikarja rokotetaan, Suomessa kiellettyä

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

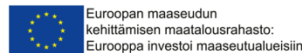
Suojaa
Siikana

Lintuinfluenssa ja Newcastle'n tauti

- Vakavia eläintauteja
  - Ensimmäiset havaitut oireet eivät kuitenkaan aina ole rajuja
- Hyvin herkästi leviäviä
  - Uskallettava epäillä tartunnan leviämisen ehkäisemiseksi
  - Voidaan todeta/pois sulkea vain tutkimalla näytteitä
- Luonnonlinnut voivat levittää, joten ulkoileva siipikarja suuremmassa tautiriskissä

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

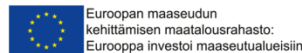

Suojaa
SiKana

Salmonella

- Lakisääteisesti valvottava eläintauti
  - Tuottaja itse vastuussa taudin hävittämisestä
- Siipikarjalla tartunta yleensä oireeton
- Ulkoilevalla siipikarjalla ei ole todettu salmonellatapauksia muuta tuotantoa enemmän
- Kuitenkin jyräjät ja luonnonlinnut voivat sitä levittää
  - Ulkoileva siipikarja helpommin näiden kanssa kontaktissa

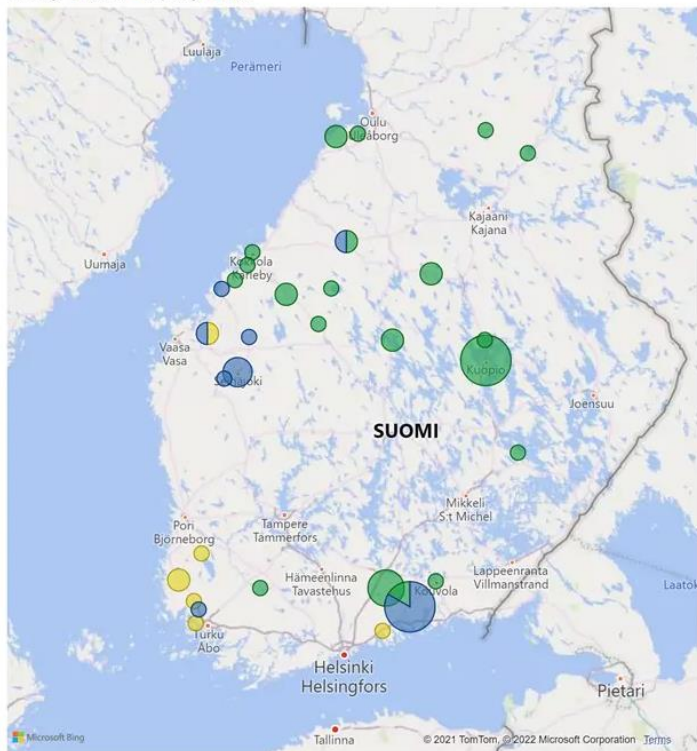
Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

Suojaa
Sikana

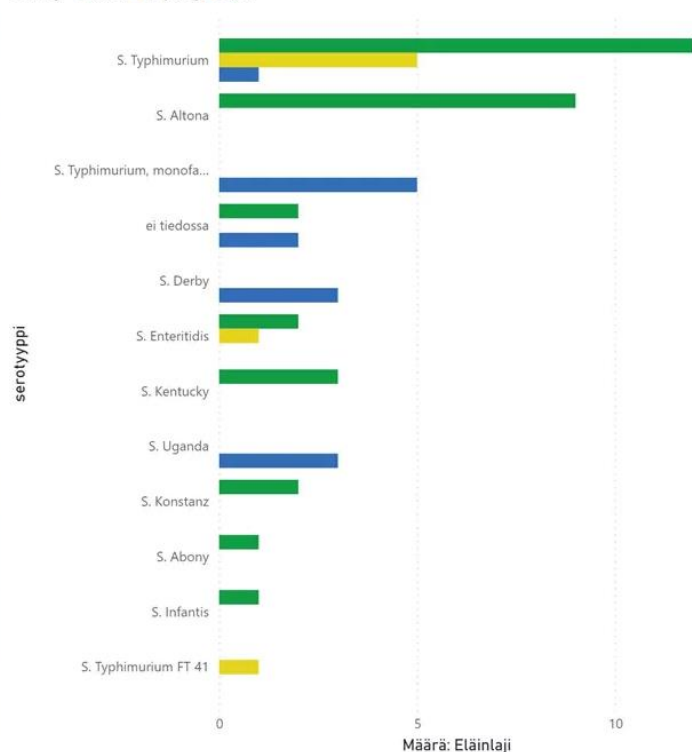
Salmonellarajoittavien alla olleet tilat vuonna 2021

Eläinlaji ● Nauta ● Siipikarja ● Sika

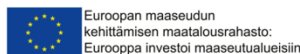

Eri salmonellaserotyypit eläinlajeittain vuonna 2021

Eläinlaji ● Nauta ● Siipikarja ● Sika

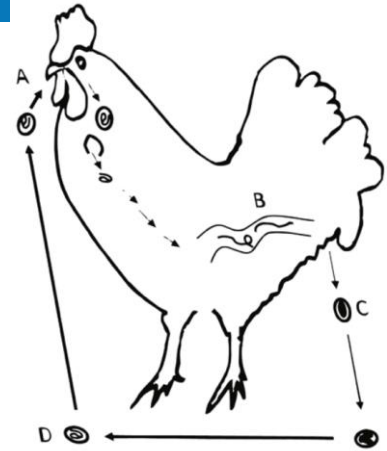
Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

Suojaa
Sikana

Suolinkaiset

- Ohutsuolen suolinkainen *Ascaridia galli*
- Yleinen harraste- ja tuotantosiipikarjassa
- Suolistossa erittää munia -> kehittyvät pehkussa tartuntakykyisiksi -> kana nielee munia -> tartunta
- Ulkoilu ei ole suora tartuntariski, mutta tarjoaa suotuisat olosuhteet tartunnan leviämiselle ja hankala hävittää ulkotarhoista

Lähde: Siipikarjalehti

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

Suolinkainen

- Lievä tartunta: ei oireita
- Voimakas tartunta: muninnan lasku, anemia, ripuli, suolitukokset, kuolleisuus
- Voi päätyä kananmunan sisälle
  - Ei tartu ihmiseen, mutta ei saa olla elintarvikkeissa

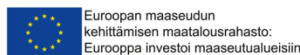
Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

Suolinkaisten seurantaohjelma

- Ulostenäytteestä tutkitaan madon munia
- Munista ei voida tunnistaa, onko kyseessä *Ascaridia galli* vai *Heterakis gallinarum*, joka on kanoille harmiton
- Tunnistamista varten tulisi lintuja avata

Tuotantomuoto	Näytteenottoajankohta	Näytemäärä (uloste)	Tulos	Madotus
Kasvattamo	Aikaisintaan 3 viikkoa ennen siirtoa munittamoon	4 x 0,5 dl/ osasto	Pos.	<ul style="list-style-type: none"> • Aina • Viimeinen hoito päivä = siirtopäivä • Uusittava 1 kk kuluttua
Munittamo	3 kk siirron jälkeen tai milloin tahansa	4 x 0,5 dl/ osasto	Pos.	<ul style="list-style-type: none"> • Arvioitava tapauskohtaisesti hoitavan eläinlääkärin kanssa • Runsaassa esiintymässä madotus on uusittava 3 kk välein

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

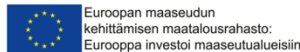

Suojaa
SiKana

Suolinkaisten hoito ja ennaltaehkäisy

- Kanat voidaan tarvittaessa madottaa
  - Lääkitystarpeen arviointi eläinlääkärin kanssa
  - Luomuvaroaika munille lääkitysaika + 48 h
- Tärkeää seurata, ettei nuorikot tuo suolinkaisia mukanaan kasvattamosta
- Erätauolla pesu, desinfiointi ja ulkotarhojen puhdistus
  - Munat kestäviä, tavalliset desinfektioaineet eivät tehoa
  - Kuuma vesi, höyrytys, sammutettu kalkki

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

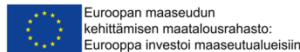

Suojaa
SiKana

Mustapäätauti

- Aiheuttaja loinen *Histomonas meleagridis*
- Tartunta saastuneista rehuista, maamadoista, umpisuolen suolinkaisesta (*Heterakis gallinarum*), suoraan linnusta toiseen
- Kalkkunat herkimpiä tartunnalle, tarttuu myös muihin kanalintuihin
- Suomessa yksittäisiä tapauksia

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

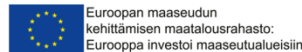
Suojaa
SiKana

Mustapäätauti

- Hidas taudinkuva, oireita nähdään vasta kun elinten vauriot vakavia
- Oireita: rehunkulutus laskee, apaattisuus, keltainen ripuli, kuolleisuus (kalkkunoilla jopa 70 %)
- Pää voi alkaa sinertää, ei kuitenkaan muutu mustaksi
- Kanoilla lievemmät oireet, oireisen tartunnan taustalla muu vastustuskykyä heikentävä sairaus
- Ei lääkettä, eikä rokotetta
  - vastustus perustuu ennaltaehkäisyyn

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

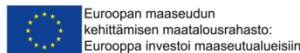

Suojaa
SiKana

Mustapäätauti, ennaltaehkäisy

- Tautisuojaus!
- Ei eri siipikarjalajeja samalle tilalle, kanojen ja kalkkunoiden kontaktit minimiin
- Riskitekijöitä: eri-ikäisten lintujen pito, ulkotarhaus
- Taudin saneeraaminen ulkotarhoista hyvin vaativaa
  - Loinen säilyy pitkään umpisuolen suolinkaisen munissa
  - Kastemadot voivat syödä munia -> levittää tautia
  - Edellyttää ylimmän maakerroksen vaihtamista tarhoissa

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

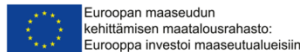

Suojaa
SiKana

Sikaruusu

- Aiheuttaja *Erysipelothrix rhusiopathiae* –bakteeri
- Esiintyy yleisesti maaperässä ja vesistöissä, jyräjät ja kanapunkit voi levittää
- Voi saastuttaa rehua, vettä ja pehkua
- Kalkkunat erityisen herkkiä, tarhatuilla riista- ja vesilinnuilla yleinen äkkikuoleman aiheuttaja
- Suomessa todetaan vuosittain yksittäisiä tapauksia
  - 2020: 4 munintakanalaa ja 1 fasaanitarha
- Ihmisellä voi aiheuttaa kivuliaan paikallisen ihotulehduksen

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

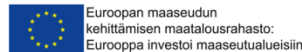

Suojaa
Sikana

Sikaruusu

- Tartunta suun kautta tai ihovaurioista, leviää nopeasti parvessa
- Aiheuttaa yleistulehduksen
- Hyväkuntoiset linnut kuolevat nopeasti (jopa 50 % kuolleisuus)
- Munintakanoilla muninnanlasku, heikko yleiskunto
- Taudinpurkauksen jälkeen tavataan kroonista muotoa
  - Nivel tulehdukset, sydänläppätulehdus
- Diagnoosia varten sairaiden lintujen avaaminen

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

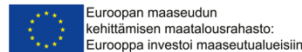

Suojaa
Sikana

Sikaruusu

- Bakteeria ympäristössä, joten haastava ennaltaehkäistä kokonaan ulkoilevalla siipikarjalla tautisuojauskella
  - Ennaltaehkäisyyn olemassa rokote
- Taudinpurkauksessa heti ryhdyttävä toimiin sen lopettamiseksi (hygienia!)
- Voidaan hoitaa antibiootilla (erityisluvallinen)
  - Usein syntyy kroonisia taudinkantajia ja tauti puhkeaa uudestaan hoidon loputtu
  - Rokottaminen antibiootihoidon yhteydessä?

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

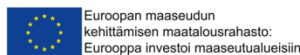

Suojaa
Sikana

Pasteurelloosi (kanakolera)

- Aiheuttaja *Pasteurella multocida* –bakteeri
- Eri kantoja, joilla erilainen taudinaiheuttamiskyky
  - Pahimmillaan korkea kuolleisuus ilman edeltäviä oireita = kanakolera
- Kalkkunat herkempiä kuin kanat
- Suomessa yksittäisiä tapauksia
  - Vuonna 2020: 1 munintakanala ja yksi fasaanitarha
- Leviää luonnonlinnuista, jyrсийöistä, saastuneesta maaperästä, rehusta ja vedestä sekä suorassa kontaktissa

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

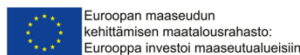

Suojaa
SiKana

Kampylobakteeri

- Ei aiheuta linnuille sairautta, ihmisillä aiheuttaa suolistotulehduksen
- Siipikarjan tartuntojen ehkäisyssä tavoitteena estää ihmisten tartunnat lihan välityksellä
- Luonnonlinnut, haittaeläimet, kanalakuoriaiset, kärpäset voivat levittää

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

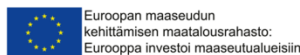

Suojaa
SiKana

Mahdollisia tautien leviämisreittejä

- Suora kontakti
- Ihmisen kautta
- Rehu
- Juomavesi
- Pehku
- Maaperä
- Haittaeläimet
- Työvälineet ja –koneet
- Kuljetusajoneuvot
- Emolta poikasilla
- Ilmanvaihto
- ...

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

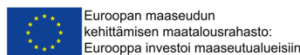
Suojaa
SiKana

Ihminen tartuntojen levittäjänä

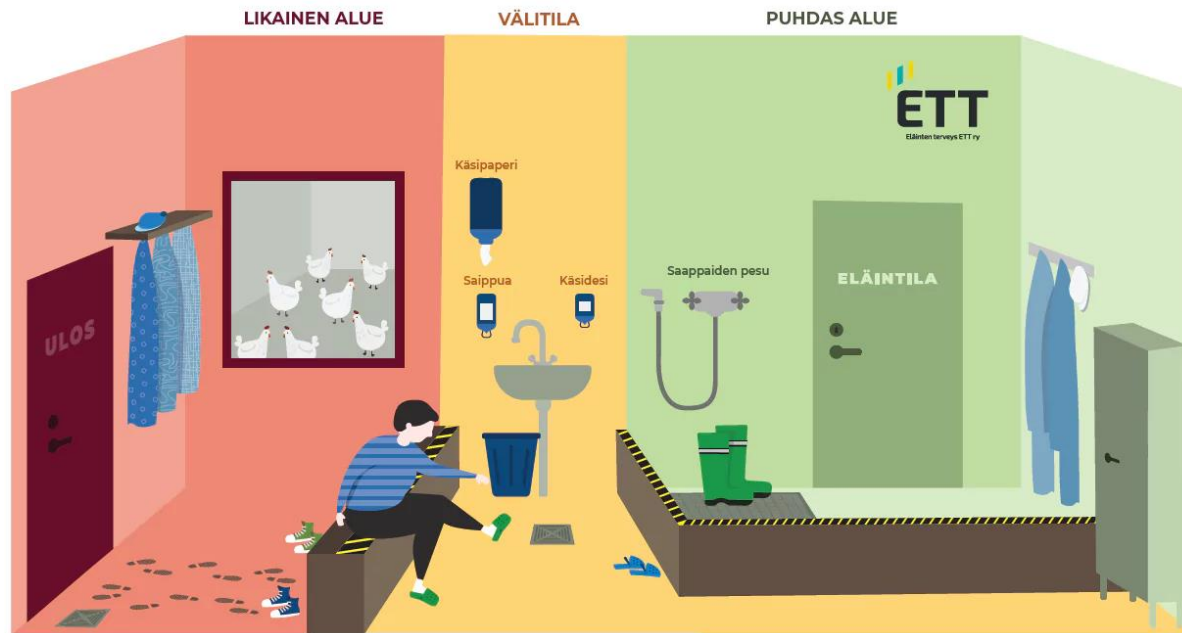
- Lähes kaikki siipikarjan sairaudet voivat levitä välillisesti ihmisten toiminnan seurauksena
  - Vaatteissa, jalkineissa, käsissä, tarvikkeissa...
- Ihminen voi kohdata taudinaiheuttajan kanalan ulkopuolella ja kuljettaa kanalaan
- Tämä tartuntareitti pystytään hallitsemaan hyvin myös ulkoilevan siipikarjan kanssa

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

Suojaa
SiKana

Kaksinkertainen tautisulku

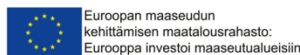

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

Kulkeminen laitumille

- Laitumet ovat osa eläintilaa, jota tulisi koskea samat säännöt kuin kanalaan kulkemista
  - Rajattu alue, jonne voidaan tuoda taudinaiheuttajia ulkopuolelta
- Omat jalkineet? Tilan omat koneet? Ulkopuoliset koneet ja muut kulkuneuvot?

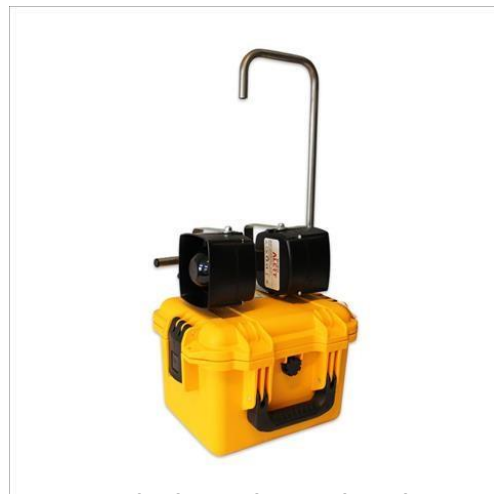
Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

Suojaa
SiKana

Luonnonlintujen karkottaminen

- Rehu ja vesi voi houkutella luonnonlintuja
  - Vain sisätiloissa
- Karkottamiseen tarjolla paljon erilaisia vaihtoehtoja
  - Äänikarkottimet
  - Lintutykit
  - Haukkaa matkivat leijat
  - Kiiltäväpintaiset, roikkuvat esineet
  - Varislintujen ampuminen
  - Lintupiikit paikkoihin, joissa linnut istuvat mielellään

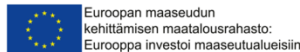
BirdAlert lintukarkotin

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

Haittaeläintorjunta

- Lintujen kulkuaukot suora reitti sisään kanalaan myös haittaeläimille
- Haittaeläintorjunta erityisen tärkeää!
  - Tehokas torjunta on suunnitelmallista
- Ei piilopaikkoja jyrsijöillä kanaloiden seinustoilla: kasvillisuus, tavarat
- Kulkuaukkojen tulee sulkeutua tiivistä, sillä jyrsijät yöaktiivisiä

Turvaa tuotantosi – Trygga din produktion.

Suojaa
SiKana

Kiitos!

